Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 1500 м. п.

НАШ СЬЦЯГ

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад **12** да **2** г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад **9** да **3** г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска **на адзін месяц** з дастаўкай да хаты **18.000** м. п.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 3500 мк., сярод тэксту 3000 м. і на 4 стр. 2500 м., за радок пэтыту у 1 шпальт.

№ 23 | Пятніца, 10-га жніўня 1923 г. | Год I.

У новы сьвет!

За межамі нашае Бацькаўшчыны, па розных эўрапэйскіх гаспадарствах, расьцярушана багата беларускіх эмігрантаў. Гэта пераважна тыя людзі, якія вялі за граніцай незалежніцкую беларускую палітыку, стараючыся зацікавіць увесь палітычны сьвет беларускаю справай і—пры падмозе вялікіх дзяржаў—дабіцца разьвязаньня беларускага пытаньня ў незалежніцкім духу.

Але вялікія дзяржавы „Старога Сьвету"—нашае старое Эўропы,—хоць і заяўлялі вельмі ўрачыста, што ваююць за „вызваленьне малых народаў",—на дзеле стварылі пасьля вайны такія парадкі ў Эўропе, што пры іх палажэньне недзяржаўных „малых народаў" сталася горшым, чым было да вайны... І ўсе стараньні беларускае палітычнае эміграцыі дабіцца нечага для Беларусі скончыліся поўнаю няўдачай: Ліга Нацыяў зацьвярдзіла ўсе акты падзелу нашае Бацькаўшчыны дужэйшымі і шчасьлівейшымі за нас суседзямі...

І палажэньне тых, хто нёс у Заходняй Эўропе штандар незалежнасьці Беларусі, сталася на грунце „Старога Сьвету" вельмі цяжкім... Тыя элемэнты, якія прысябраваліся да беларускага палітычнага руху дзеля выкарыстаньня яго для сваей кар'еры, ўжо пачалі адступленьне. Як мышы, што ўцякаюць з тонучага карабля, такія ігракі „на маза" кінулі працу ў тых беларускіх установах, што прадстаўляюць сабой беларускую дзяржаўнасьць. Адны з іх заняліся асабістымі справамі. Другія „кормяцца" пры чужых урадах, робячы від, быццам на чужыне „творыць беларускую культуру": і гэтым-жа апраўдаваюць сваё бескарыснае мадзеньне і выслугоўваньне „чужым багом"....

А тымчасам перад усімі нашымі палітычнымі эмігрантамі, якія запраўды хочуць служыць беларускай справе, шырока расчыніліся дзьверы іх Бацькаўшчыны — Усходняе Беларусі—пасьля савецкае амністыі (у Заходнюю Беларусь доступ ім усё яшчэ закрыты, ня гледзячы на так-званую „амністыю" ў Польшчы!). Мала таго: для тых, для каго праца ў Савецкай Беларусі дзеля тых ці другіх прычын немагчыма, цяперака адкрываецца новае, нязвычайна ўдзячнае поле дзеля працы сярод многасоттысячнае беларускае эміграцыі ў „Новым Сьвеце"—ў Амэрыцы.

Будаваць Беларусь можна ўсюды, дзе ёсьць жывы беларускі народ. Можна яе будаваць і на амэрыканскім грунце. Болей таго: на вольнай амэрыканскай зямлі, на якой сто гадоў было магутнае гнязьдо ірляндзкіх незалежнікаў, ёсьць поўная магчымасьць перахаваць і тыя беларускія дзяржаўныя установы, якім ужо цесна ў старой Эўропе, што на словах абвяшчае волю „малым нацыям", а на дзеле абярнулася ў катаржны вастрог для іх....

1-га верасьня ў Чыкаго мае адбыцца ўсебеларускі эміграцкі конгрэс. Мы горача вітаем гэты першы крок нашае эміграцыі ў Амэрыцы да аб'яднаньня сваіх распыленых сіл. Мы з нашага „Старога Сьвету" шлем нашым братом на „Новым Сьвеце" шчырае пажаданьне стацца магутнай, добра арганізованай сілай, якая пryме чыннае ўчасьце — хоць і з-за мора — ў запраўдным будаваньні Бацькаўшчыны.

Але было-б нязвычайна важна, калі-б, апрача прывітальных слоў, з старое Эўропы ў „Новы Сьвет" прыехала грамада жывых працаўнікоў, палітычных і культурных дзеячоў, якія-бы працай сваей памаглі нашай эміграцыі ў распачатай ею рабоце. І мы, у поўнай сьвядомасьці важнасьці справы, шлем гэты заклік усей нашай палітычнай эміграцыі — галоўным чынам тым, каму цяжка варочацца ў Усходнюю Беларусь і зусім зачынена дарога ў Беларусь Заходнюю.

У „Новы Сьвет"—да новае працы!...

Лаўрыновіч.

Цынізм дужага.

Трудна назваць іначай выступленьне з Соймавай трыбуны ў адказ на беларуска-украінскія інтэрпэляцыі кіраўніка сучаснае польскае прасьветнае палітыкі самога міністра прасьветы *пана* Гломбінскага, па думцы якога нацыянальным меншасьцям нідзе ў іншай дзяржаве Эўропы няма гэткага райскага жыцьця, як у, вырванай фортунным лёсам яшчэ ўчора з амаль што поўнае няволі, Польскай Рэспубліцы.

Сорак чатыры,—гэта мэсыянская лічба „czterdzieście cztery",—беларускія школы на не адзін мільён беларускага насяленьня гэтак званых „kresów wschodnich" Рэспублікі *пану* міністру прасьветы паказваецца аж занадта вялікаю лічбаю. Пахне нейкаю, навек памёршаю, эпохаю расейскае царыцы Кацярыны II, калі для „серой скотинки" за дарэмную выглядала патрэба прасьветы, патрэба элемэнтарнай навет школы, бо па думцы дужых таго часу выходзіла, што масы народныя і без таго могуць жыць, маючы ў сваім распараджэньні дарэмнае карыстаньне сьвежым паветрам нязьмерных абшараў імпэрыі, патрэбнае кожнай жывёліне й расьліне яснае сьвятло сонца ды саўсім бясплатную ваду.

Сьмешна навет чуць, нятолькі даведацца ў нашыя дні, што адыйшоўшая ў вечнасьць эпоха рабаўладзтва знаходзіць, у душах сучасных нам прадстаўнікоў ураду „дэмакратычнай" (з боку тэорэтычнага) Польскай дзяржавы, жаласьлівыя ноткі па мінулых „старых добрых часах".

Бо чым-жа можна назваць цынічнае ўрадовае разуменьне прасьветных патрэбаў беларускага народу, як ня простым жаданьнем рабаўладзтва, жаданьнем трымаць у цемры вялікую часьць насяленьня дзяржавы, каб яго можна было лягчэй эксплёатаваць, як з матар'яльнага, так і з духоўнага боку.

Вельмі добра разумее польскі ўрад і асабліва міністар прасьветы *пан* Гломбінскі, што асыміляцыя зьяўляецца самаю горшаю формаю рабства.

Гэта ня горай разумелі калісьці й турэцкія султаны, хапаючы хрысьціянскіх дзяцей сваіх падданых, выхоўваючы гэтых дзяцей у мусульманстве ды робячы гэтым самым страшныя зграі жыварэзаў у сваім войску пад імем янычараў. Гэтыя янычары былі найвярнейшымі абаронцаміісьляму і найзьлейшымі ворагамі хрысьціян, дзяцьмі якіх зьяўляліся самі.

Простым мужыцкім інстынктам народ беларускі ў Польшчы, ў сваёй абсалютнай большасьці селянін-земляроб, разумее добра ўвесь жах янычарскага палажэньня, ўсю небясьпеку трапіць у духоўнае рабства і гэты народ наш як мага дабіваецца свае роднае школы, школы на матчынай мове дзяцей-вучняў. Просты сярмяжны народ не здавольваецца тым лікам школ сваіх, якім гэтак ласкавы ўрад польскі абдарыў яго маладое пакаленьне.

— Але-ж ці мужыку разумець, як належыць, свае патрэбы?—думаюць паны-апякуны і панская рабаўладарская іх псыхолёгія ня можа дапусьціць інакшага істнаваньня мужыка, як толькі несамастойнага—пад поўнай апекай панскае касты.

— Інтэлігэнцыя наша паупэрызуецца,—крычыць на ўвець сьвет у сьмяртэльным жаху й нечалавечым зьдзіўленьні беларуска-украінская дэкляярацыя ў Сойме.

А што за інтэрас паном палажэньня да беларускіх, ці украінскіх інтэлігэнтаў-паупэраў?

Яны—мужыцкія дзеці, ім толькі й быць мужыкамі, насіцелямі „ніжэйшай" культуры, як афіцыяльная культура дзяржавы.

Сярэднявечныя мэтоды перарабляньня цэркваў на касьцёлы ідуць да засейваньня паупэрызму і сярод праваслаўнага духавенства, да поўнага абезгалоўленьня працоўнае масы няпольскага насяленьня.

Паліцэйскім духам і паліцэйскімі спосабамі паны думаюць прышчапіць „хамскай", па іх разуменьню, масе украінцаў і беларусаў сваю „вышэйшую" (ізноўжа па іх разуменьню) польскую культуру.

Запамінаюць паны імі самымі пісаныя, для нейкай незразумелай дэмагогіі перад культурнай Эўропай, аснаўныя законы *свaей* дзяржавы, запамінаюць міжнародныя абавязаньні гэтае дзяржавы ды чуюць сябе ў ёй, якая завецца па іх уласнай тэорыі „дэмакратычнаю рэспублікаю" ані ня горш, як у колішнія часы ваякаў-królów ды бязглуздага шляхецкага liberum veto (не пазваляю!).

Засьлепленыя „cudownym zmartwychwstaniem swej ojczyzny"—гэтым пладом шчасьлівага для іх мілітырнага фокусу, запамінаюць нялічаныя ірэдэнты амаль што на кожным пункце дзяржаўных граніц, запамінаюць катастрофічнае палажэньне дзяржаўных фінансаў, якіх ня можа папячыць і выцінаньне ў пень беларускіх лясоў, адным словам махаюць рукою на ўсе ненармальнасьці дзяржаўнага жыцьця.

А што ім да нормаў і прынцыпаў здаровай дзяржавы наагул?

Іх гульня—тэорыя дэмакратызму.

Іх практыка—цынізм дужага.

І выцякае гэта практыка ня з расавага антаганізму, (бо тут можна было-б падумаць аб „старой славянскай калатніне"), а з клясавае процілежнасьні іхніх інтарэсаў інтарэсам тых, каго яны ўсясільна апякаюць, каго век карміць цемраю думаюць.

К. М.

Работніцкі рух.

На нашых вачох адбыліся адна за другой вялікія забастоўкі польскіх працаўнікоў. Саўсім зразумела, што даражыня прадуктаў першае патрэбы даводзіць польскага работніка да роспачы. Вялікія дзяржавы сваей мілітарыстычнай палітыкай, сваей падрыхтоўкай да новых войнаў, да новых забойстваў, прымушаюць напружаць усе грашовыя сілы і тыя малыя дзяржавы, якія яшчэ толькі што паўсталі і не пасьпелі апамятацца ад разрухі, што прайшлася разам з вайной па іх тэрыторыях.

Усе гатуюцца да вайны, а плацяць за гэта галадоўляй сваей рабочы і селянін, у якіх з рота выдзіраюць апошні кавалак хлеба, каб павялічыць збройную сілу....

І вось работнік пакідае хвабрыку і выходзіць на вуліцу. Але ён выходзіць не адзін. Ён ведае вялікую сілу яднаньня. Арганізованае выступленьне, змаганьне з фабрыкантам не паадзіночцы, а цэлай рабочай грамадой, — вось у чым сіла ўсіх рабочых выступленьняў.

Бачыць хвабрыкант, што работа стала, хвабрыка маўчыць. Ня гудуць трубы, ня скрыпяць калёсы. Што рабіць? Пэўна-ж трэба ратавацца, трэба ісьці на згоду з работніцкай грамадой. І работнікі адтрымліваюць патрэбную надбаўку, ня гледзячы на ўсю прагавітасьць капіталістаў, якім хацелась-бы захапіць увесь сьвет у свае хціўныя лапы. Але яны бачаць перад сабой арганізованую сілу, ня могуць яе змагчы і ідуць, змушаны йсьці на прымірэньне.

Мо яшчэ многа разоў прыдзецца работніцкай клясе выходзіць на вуліцу. Мо шмат разоў яшчэ яна будзе ў крывавай бойцы з фабрыкантамі, але нарэшце даб'ецца свае мэты—пераходу ўсіх прадпрыемстваў у рукі працоўных мас. У яднаньні сіла.

К.

* * *

Схамяніцеся, годзе гібець нам рабамі,
Як адзін, аднадумна да адзінае мэты—
Да волі, зямлі і асьветы!
Чынам закончым, што пачалі, славамі,
Зруйнуем—збудуем сваімі рукамі.

Сучасны.

Палітычныя падзеі.

Грознае палажэньне ў Нямеччыне.

Эканамічная і гаспадарчая катастрофа ў Нямеччыне зноў застаўляюць зьвярнуць на сябе ўвагу усей Эўропы. Запраўды ў Нямеччыне з гэтага боку дзеецца штосьці нябывалае: спадак маркі йдзе такім тэмпам, што й нават спадак рубля, ў часы найбольш труднага палажэньня Савецкіх Рэспублік, ні ў якім выпадку ня можа быць прыраўнаны. Яшчэ ў канцы ліпня перад так занепакоіўшым буржуазію днём 29 ліпня курс даляра быў 400.000 марак нямецкіх, а цяпер у працягу 10 дзён дайшоў, да нябывалай цыфры—5.000.000 мк.! Дзень і ноч працуюць, апрача дзяржаўнай, яшчэ 60 прыватных друкарскіх машын, выкідаючы на рынак штодня па 45 більёнаў марак. Ужо выпускаюцца банкноты на 10, 20 і 50 мільёнаў. Сьмела можна сказаць, што вартасьць нямецкай маркі цяпер ужо раўняецца налю.

Можна сабе прадставіць тое бязвыхаднае становішча, ў якім апынуліся працоўныя масы Нямеччыны, той шалёны ўзрост дарагоўлі і стэкуляцыі, які цяпер там пануе. Ніякае нават штодзенная рэгуляваньне платы ня можа прычыніцца да устанаўленьня пэўнай раўнавагі ў бюд'жэце работніка і зусім зразумелы вынікаючы бадай што дня ў тым ці іншым месцы забурэньні з прычыны дарагоўлі і нездавольства палітыкай сучаснага ўраду.

Калі ў Савецкіх Рэспубліках, дзякуючы зруйнаваньню гаспадаркі ў часе вайны, як сусьветнай, так і грамадзянскай, дзякуючы эканамічнай блёкадзе ўсіх буржуазных дзяржаваў працоўныя масы прымушаны былі нясьці вялізарныя ахвяры, дык яны зналі, што гэтыя ахвяры неабходны дзеля умацаваньня свае улады, дзеля будаваньня падвалінаў свайго дабрабыту ў будучыне.

Нямецкі пролетарыят церпіць сучасную нэндзу толькі ў імя ненасытнай прагавітасьці міжнароднай капіталістычнай клікі; капіталісты, як чорныя груганы, зьляцеліся над целам пераможанай Нямеччыны і гатовы распачаць бойку паміж сабою, каб толькі вырваць найбольшы кусок, каб адтрымаць найбольшую нажыву.

І якім цынізмам вее ад гэтага халоднага спакойнага торгу паміж Пуанкарэ, Бальдвінам, Мусоліні, Куно і інш., ад гэтага спакойнага абмену дыплёматычнымі нотамі, проектамі і нарадамі! Буржуазія, калі справа йдзе аб яе нажыве, ня мае літасьці. Але засьлялёная прагавітасьцю лёгкай нажывы, яна забывае, што нямецкі работнік ня будзе пакорнай ахвярай яе праступнай палітыкі, што выхад з сучаснага немагчымага становішча ў Нямеччыне толькі адзін, пераход улады ў рукі працоўнае клясы і да гэтага сьвядома і рашуча ідзе нямецкі работнік і селянін і час гэты хутка настане.

Язьвіч.

ПОЛЬШЧА.

Узрост дарагоўлі ў Польшчы прымае нябывалыя разьмеры. Цэны растуць літаральна не па дням, а па гадзінам. Чуць ня кожны дзень пад націскам гандляроў офіцыяльна устанаўліваюцца новыя цэньнікі. Сам урад таксама не застаецца з - заду і ўжо зноў хутка будуць павялічаны цэны на папіросы і тутунь на 25—40%. Цана на цукер аблічаецца на злотыя і аўтаматычна падвышаецца па меры спадку маркі. Работніцкая плата і пэнсія служачым ні ў якім выпадку ня можа пасьпець за ўзростам дарагоўлі. Адначасна насьпявае эканамічны крызыс. Банкі, закупляючы бяз меры заграпічную валюту, ўсё больш утрудняюць крэдыт прамысловасьці і гандлю. На грашовым рынку адчуваецца недахват гатоўкі, і банкі робяць націск на ўрад, каб засіліў рынак праз новае друкаваньне папяровых грошай, а гэта прычыніцца да новай зьніжкі маркі і яшчэ большага ўзросту дарагоўлі.

На адбываючымся ў Львове зьезьдзе легіянэраў пасол Марачэўскі (P.P.S.) зазначыў, што ў Польшчы фашысты рыхтуюцца да перавароту, дзеля гэтага легіянэры павіны парваць з дасюлешнім пасыўным становішчам і быць гатовымі да змаганьня.

Пілсудскі, гаворачы аб нападзе на яго з боку правіцы сказаў, што „Дзяржава і Народ, якія на хвальшы будуюць сваё палітычнае жыцьцё—ідзе да згубы... У Варшаве—сталіцы Польшчы, якая адначасна ёсьць сталіцай хвальшы, — траба распачаць барацьбу“, да якой і заклікаў быўшых на зьезьдзе легіянэраў.

Партыя Скульскага перастала істнаваць, як самадзельная арганізацыя і аб'ядналася з пястоўцамі.

Камісар ураду м. Варшавы пацягнуў да судовай адказнасьці рэдактароў часопісяў: „Gazeta Poniedziałkowa“, „Der Moment“ і „Unzer Folkszeitung“.

Хадэцкія газеты, ня гледзячы на тое, што іх прадстаўнікі ўваходзяць у склад сучаснага ўраду, не здаволены сучасным гаспадарчым палажэньнем ураду і выступаюць з крытыкай урадовай палітыкі. Усё гэта робіцца, каб ня страціць уплываў сярод гарадзкога дробна-мяшчанства, якому хадэкі ў час выбараў далі так многа ласых абяцанак.

У Варшаву прыехаў вядомы ідэолаг эндэцыі Раман Дмоўскі. Прыезду прыдаюць вялікую палітычную вагу. Дмоўскі адбудзе рад конфэрэнцый з правадырамі сучаснай урадовай большасьці.

С. С. С. Р.

Чычэрын прыймаў групу амэрыканскіх сэнатараў. Сэнатар Кінг выдаў банкет для ўрадовых прадстаўнікоў. Амэрыканцы пабывалі таксама ў Красіна і Хінчука, з якімі адбылі парады ў гандлёвых і прамысловых справах.

ГОЛЯНДЫЯ.

У Голяндыі на выбарах да Сэнату соцыялісты адтрымалі 11 мандатаў. У папярэднім сэнаце соцыялісты мелі толькі трох прадстаўнікоў.

ЛІТВА.

Сойм ухваліў бюд'жэт і разьехаўся на вакацыі да 15 верасьня.

Конгрэс сыяністаў.

У Карлсбадзе распачаўся XIII сусьветны конгрэс сыяністаў. Прачытаны быў даклад аб іміграцыі жыдоў да Палестыны, пры гэты дакладчык зазначыў, што, дзякуючы некарыснай палітычнай сытуацыі, наплыў жыдоў да Палестыны зьменшыўся.

НЯМЕЧЧЫНА.

Саюз работнікаў-мэталістаў пастанавіў распараспачаць забастоўку ў аўторак.

Паміж работнікамі і паліцыяй у Столпе дайшло да бойкі. Шмат параненых.

З прычыны кінутай на праходзіўшы францускі аддзел бомбы ў Дюсэльдорфе ўведзена асаднае палажэньне.

З прычыны катастрафальнага спадку маркі канцлер Куно адбыў нараду з прадстаўнікамі палітычных партый. Урад пераконаны, што толькі прымяненьне радыкальных срэдстваў можа ўратаваць перад аканчальнай руінай.

На паседжаньні парлямэнту галасамі соцыялістаў ухвалена рэзалюцыя, ў якой падчырківаецца, што сучаснае катастрафальнае гаспадарчае і палітычнае палажэньне Нямеччыны выклікана з аднаго боку бязьдзеяльнасьцю ўраду, а з другога—становішчам буржуазных партыяў і рэакцыйнасьцю нямецкай нацыяналістычнай партыі.

У Варшаве ходзяць чуткі, што ў Нямеччыне ўжо распачалася рэвалюцыя, але офіцыяльнага падцьвярджэньня гэтых вестак яшчэ няма. На 10 ліпня вызначана ўва ўсёй Нямеччыне генаральная забастоўка.

З газэт.

Урад Хіена-Пяста „ратуе“ Польшчу.

Пад такім, вялізарнымі літарамі друкаваным, загалоўкам „Robotnik“ у № 214 зьмяшчае гэткія весткі:

І. Г.

Дзесяць запаведзяу.

1.

Згодна рэлігійных легэндаў так званыя „Дзесяць запаведзяў“ дадзены жыдоўскаму народу на гары Сынаі. Даў іх сам Ягова—альбо бог жыдоўскі—які асабіста ўручыў Майсею каменныя табліцы з выпісанымі на іх законамі.

Усё гэта адбылося з вялікімі цэрамоніямі і спосабам надта тэатральным. Гара Сынай пакрылася аблакамі, ўся дрыжэла і дымілася, зіхацелі страшэнныя маланкі, гучэлі грымоты і трубы, аж урэшце з сярод трубаў і пяруноў пачуўся голас:

— Я—Пан Бог твой... і г. д.

Трэба прызнаць, што ўсё апісаньне дужа эфэктнае, але нас аднак цікавіць не артыстычны бок гэтай легэнды, а толькі вартасьць запаведзяў, як падставы людзкай моральнасьці.

Памінаем у сучасны мамэнт пытаньне, чаму гэта пазьней ніколі ўжо гэткім спосабам законы не абвяшчаліся? чаму Бог, які на гары Сынаі грымеў і трубіў, цяпер сядзіць так ціханька, што каб ксяндзы, папы і рабіны не гаварылі да ягонага імя, дык людзі зусімбы аб ім забыліся?—Мінаем таксама цікавыя досьледы навачасных вучоных, якія даказваюць, што жыдоўскіх „дзесяць запаведзяў“ паходзяць з Вавілону, што жыды ўзялі гэтыя правілы маралі з шмат старэйшае, як жыдоўская, вавілонскае культуры.

Цікавіць нас пытаньне, ці гэтыя моральныя правілы запраўды да гэтага дня могуць лічыцца найбольш аснаўнымі правіламі? іншымі словамі — ці варта і ці патрэбна заўсёды ўбіваць іх дзецям у галовы?

Адказ на гэтае пытаньне тым патрабнейшы, што шмат людзей, якія даўно ўжо пакінулі верыць у біблійныя цуды і якія з усьмешкай рухаюць плячыма на таго бога, што так страшна грымеў, трубіў і дыміў на гары Сынаі, усё яшчэ гатовы цьвярдзіць, што дзесяць запаведзяў ёсьць—і на ўсе часы застануцца — падвалінай людзкае моральнасьці.

2.

Я ёсьць Пан Бог твой, які вывеў цябе з зямлі ягіпецкае, з дому няволі.

Так прадставіўся жыдоўскаму народу голас з хмары.

Калі прымем за праўду ўсе жыдоўскія легэнды аб ягіпецкай няволі, аб казьнях, чарадзейскім пераходзе праз Чырвонае мора і г. д., дык можам згадзіцца, што калі з хмары пачуліся гэткія словы, ўвесь народ быў моцна ўзрушаны. Калі-ж бы аднак да нас сёньня, напр. да жыхароў Вільні, ці Вялейкі адазваўся хтосьці з хмары і абвясьціў, што ён вывеў нас з ягіпецкай няволі, прымушаны-б былі адказаць, што ніколі ў ягіпецкай няволі мы ня былі і Ягіпет мала нас абходзіць.

Абаронцы Бібліі скажуць нам на гэтае, што ягіпецкая няволя зьяўляецца тут толькі сымвалам, знакам няволі, ці ўціску наогул.

Дапусьцім, што згаджаемся з гэтым, у такім выпадку аднак паўстае пытаньне:—чаму якраз гэты сымвал мусім прыняць?—Ведама цяпер, што ўся жыдоўская легэнда аб ягіпецкай няволі з гістарычнага боку далёка ня поўная. Ці жыды калі-небудзь былі ў ягіпецкай няволі, аб гэтым нічога пэўнага сказаць ня можна. А калі-б нават запраўды былі нявольнікамі ў Ягіпце і калі-б ім удалося адтуль уцячы шчасьліва, дык гэта быу-бы ў сусьветнай гісторыі выпадак так няпрыкметны, што аб ім і ўспамінаць ня варта.

Бо жыды былі малюсенькім качуючым народам-пастухамі, а пасьля мелі маленкае, ня меўшае ніколі вялікіх уплываў гаспадарства ў Палестыне. Такіх народаў і такіх невялічкіх гаспадарстваў было вельмі шмат; чаму-ж лёсы жыдоўскага народу павінны нас так моцна цікавіць?

Каб перад намі, перад сучаснымі эўрапэйцамі, стануў нейкі азіяцкі ці афрыканскі бог, які-б заявіў нам:—Я—той, які шмат тысяч гадоў таму назад цудоўна вывеў грамаду качаўнікоў з вавілонскай, пэрскай, кітайскай ці якой іншай няволі—дык мы ўсьмяхнуліся-б і адказалі:

— Дужа прыемна, што табе гэта ўдалося і разумеем, што твой народ мог любіць цябе за гэта.

Калі-ж бы аднак гэты бог стаў вымагаць ад нас з гэтай прычыны нейкай асаблівай павагі, дык мы запрасілі-б яго да музэю і шчыльна замкнулі-б у шкляной шафе, як у месцы да гэткага сорту гістарычных успамінаў.

Падзеі эўрапэйскай культуры знаюць гістарычныя няволі, сьцьверджаныя і шмат для нас бліжэйшыя. Абсолютным эксплёататарам і гныбіцелем была старажытная Рымская імпэрыя, ня менш жорсткаю была ўлада папаў, страшным было панаваньне фэодалаў, ці яснавяльможных эўрапэйскіх паноў, у няволі быў польскі народ, у няволі беларускі народ і шмат іншых, у няволі ў капіталістаў стогнуць цяпер мільёны работнікаў і сялян на ўсім сьвеце—але, што з усім гэтым мае супольнага той бог, што вывеў грамадку жыдоў з Ягіпту?

Словам—мусім сьцьвердзіць, што прадстаўленьне строгага правадаўцы нічуць не выклікае ў нас жывых гістарычных успамінаў, нічуць нам ня імпануе і ня ўзрушае нас.

3.

Ня будзеш мець багоў чужых, апрача мяне.

Кожны эксплёататар, кожны ўладар, кароль, цар, кожны пан лічыць, што найважнейшым абавязам ягоных падуладных зьяўляецца служыць выключна яму.—Пераход да іншага караля, цара, да іншага пана зьяўляецца найцяжэйшым праступленьнем, якое толькі можна зрабіць—ёсьць „дзяржаўнай здрадай“. Такі ёсьць і быў аснаўны моральны прынцып усіх паноў—ну і, відочна, ўсіх адзіных багоў, якія зьяўляюцца толькі нябесным адбіткам адзіных паноў.

Ня будзеш мець іншых паноў, апрача мяне—гэта фундамэнт усялякага яснапанскага правадаўства.

У катэхізмовай рэдакцыі, ў якой прыводзім гэтую запаведзь, выходзіць так, як, быццам, апрача бога, што грыміць з Сынайскай гары, былі яшчэ іншыя багі, якіх маглі-б мы прызнаць. Гэткі-ж быў замер і жыдоўскага правадаўца. Бог Ізраіля ня быў адзіным богам на сьвеце; апрача яго істнавала шмат іншых багоў. Кожны народ, кожнае племя, што качавала ў

„Даляр каштуе 225 тыс. марак.
Булачка хлеба—9.500 марак.
Працоўны люд душыцца ў хвастох, каб дастаць трошка цукру.
Сьвіньні вывозяцца да Чэхіі, а ў краі ўжо рэжуць сабак“.

Ці-ж гэта цікавіць буржуазную чыста-польскую большасьць, яны і ў хвастох не стаяць, і сабачыны не ядзяць, у іх ёсьць і сьвініна і цукер, і на ўсім гэтым зарабляюць шалёныя грошы: і на далярах, і на сьвіньнях, і на цукры, і нават на сабаках.

З Польскага Сойму.

На апошнім паседжаньні Сойму прыняты ў другім і трэцім чытаньні закон аб падатку ад маемасьці ў суме 1 мільярда залатых франкаў, які павінен быць выплачаны ў працягу трох гадоў. Закон прыняты галасамі хьены, пяста, жыдоў, немцаў, N. P. K. і P. P. S. Як ужо вядома нашым чытачом, беларускія і украінскія паслы адчыталі з гэтай прычыны дэклярацыю, ў якой адмаўляюцца браць на сябе адказнасьць за правядзеньня гэтага закону.

Сойм разьехаўся на летнія вакацыі.

Клясавае панаваньне ня можа ўжо даўжэй хавацца пад народным ладам; народная ўлада заўсёды ідзе поплеч з буржуазіяй.

Карл Маркс.

Слаўныя соцыялісты.

Карл Маркс.

Радзіўся 5 траўня 1818 г. у Трэвіры паўднёвай Нямеччыне, у часе калі буржуазія перажывала трыумф сваей моцы, калі працоўны люд перажываў адчай ад сваей нэндзы і кідаўся як леў у клетцы. Кончыўшы унівэрсытэт К. Маркс у 1842 г. пачаў рэдагаваць соцыялістычную газэту „Рэйнская Газэта“, за што быў прасьледаваны ўрадам і мусіў пакінуць бацькаўшчыну. Будучы згнаньнікам К. Маркс яшчэ бліжэй падышоў да работніцкага руху, выпрацаваў крытычны ўзгляд на утапічнае вучэньне старых соцыялістычных школаў і сэктаў і апрацававаў галоўныя падставы тэорыі і практыкі новага соцыялізму. У гэты час, пры учасьці Энгэльса, К. Маркс выдаў „Камуністычны маніфэст“.

Прыймаючы чыннае ўчасьце ў работніцкіх арганізацыях усяго сьвету, зносячы, крытычнае матар‘яльнае становішча, прасьледаваньне буржуазных урадаў Карл Маркс знаходзіў магчымым ахвяроваваць час для навуковай працы, якая выявілася ў яго несьмяротным творы „Капітале“, які лічыцца Бібліяй працоўнай клясы з навуковым разглядам спосабаў барацьбы з капіталістамі і навуковай будовай будучага ладу працоўных.

Праз усё жыцьцё прасьледаваны, зьненавіджаны праз урады, абкіданы балотам праз ворагаў Маркс памёр любімым, паважаным і аплаканым праз мільёны такіх як ён прыгнечаных і праследаваных людзей усяго сьвету, бо ён вялікі вучыцель паказаў усяму чалавецтву на прычыны яго няшчасьця.

Праўда навукі гэтага волата думкі мы бачым на кожным кроку і яго кліч: „пролетары усіх краёў—яднайцеся!“ штораз шырэйшы мае послух, штораз шчыльней яднае працоўных.

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Віленскага Жыцьця.

Сход Белар. Нацыян. Камітэту. Прэзыдыум Віленскага Беларускага Нацыянальнага Камітэту паведамляе ўсе беларускія арганізацыі ў Вільні, што ў пятніцу, 10 бягучага жніўня а 6 гадз. ўвечары ў памешканьні Беларускае Школьнае роды (Віленская, № 12, кв. 6) адбудзецца сход Камітэту.

Просьба да кожнай беларускай інстытуцыі прыслаць па два прадстаунікі.

Парадак дня:
1. Рэарганізацыя Камітэту.
2. Перавыбары Прэзыдыуму.
3. Бягучыя справы.

У рэдакцыю нашай газэты даходзяць пратэсты і спачуваньня ад падпішчыкаў і чытачоў з Вялейскага і Дунілавіцкага павету з прычыны разышоўшыхся чутак быццам мясцовая ўлада хоча адняць Базыльянскія муры, дзе знаходзяцца беларускія культурныя ўстановы. Пакуль што справа нявыясьнена, але калі апірацца на закон, дык беларусы па праву займаюць гэтыя дамы і ня могуць быць выкінуты.

Паміж Даўгінавам і Будславам (Вялейшчына) апэруе банда, якая ад нейкага часу грабіць праязджаючых. Нядаўна быў аграблены ў тым месцы вядомы беларус кс. Пятроўскі.

Нас паведамляюць, што ў апошнія часы ў Вялейцы адкрыта заварушылася расейская монархістычнае плюгаўства. Асабліва прыслугоўваецца ім вялейскі поп Мірановіч, у якога знаходзяць патульны прыпынак палкоўнікі і іншыя плакальшчыкі па цару-бацюшку.

Весткі з вёскі.

Наступ паноў.

З утварэньнем ураду польскай большасьці, якая завецца Хьена-пяст, тутэйшыя паны абшарнікі яшчэ больш пачулі сябе панамі палажэньня яшчэ больш прыгнятаюць працоўнае сялянства, якое і так цярпіць зьдзекі і паняверу.

У нашым Валожынскім павеце пан Сурвілінскі, прызваўшы паліцыю, павыкідаў сілком усіх сваіх парабкоў з хат на вуліцу і такім парадкам 10 сем‘яў апынулася бяз працы і без страхі над галавой.

А вось другі пан Роткевіч заявіў сялянам Трабскай гміны, што ніхто з іх не адтрымае сенажацяў, якія да яго належаць лікам да 500 дзесяцін; з прадвякоў сяляне бралі ў гэтага пана касіць за грошы і гэтым утрымавалі сваю жывёлу, а цяпер адно гора—цана ня упросіш.

На кожным кроку селянін чуе сябе скаваным і пакрыўджаным. Паны наступаюць шчыльнымі радамі. Паны ніштожаць багацьце краю, вырубаючы ўшчэнт лясы. Паны маюць уладу, грошы і моцна арганізованы, дык трэба і нам быць дружнымі і аб‘яднанымі, дык мо‘ як абаронімся, а то і пераможам.

Пак.

Туга па лесе.

Селянін з-пад Ракава піша: няма такога чалавека, які-б ня любіў лесу, якому-б не забалела сэрца, пабачыўшы вырублены ці спалены лес.

Страшна выглядаюць нашыя лясы ці лепш кажучы тыя месцы, дзе былі калісь лясы. Ні зьвярыны, ні ягадзіны, ні грыба ня знойдзеш па агалочаных пасеках.

Ах, лясок зялёны, лясок мілы мой, скажы што такое сталася з табой. Па лісточках і хвойках ужо ня шуміць ветрык гаварлівы,—бяз утрымку бяжыць. Перасталі птушкі пяяць — весяліць, то-ж цябе сякерамі сталі рубіць. То-ж па табе з дзяўчынкай ня раз я гуляў, ня раз я каліну, маліну зьбіраў. А дзе-ж тая зязюля, што ў лясной цішыне ўсё аб шчасьці, горы кукавала мне.

Няма нічога, галоцяць край. Глядзіш, як вывозяць сасонкі спраўныя ці дубы-вялікаты і сьлёзы ў вочы накатаваюцца, сэрца з болю сьціскаецца, вось быццам вывозяць твайго блізкага мілага, роднага сваяка.

У нашай ваколіцы быў самы лепшы лес Дубраўскі, які належыў да пана Ваньковіча. З гэтага лесу людзі карысталі і на дровы і на будыніну, а вось цяпер увесь лес ляжыць на ст. Аляхновічах. Усім добра—ўрад зарабляе на чугунцы, пану Ваньковічу весела гуляецца заграніцаю ў Парыжы, купец Рогаў ліча ў Вільні барыш, а мы асталіся бяз дроў, ягад, грыбоў, красы і радасьці нашай, асталіся з падранымі ботамі, з абмуленымі конікамі, бо ўсю зімку цягам цягалі дрэвы і думалі на насеньне зарабіць. Ажно дачакалі вясны, дык ня толькі насеньня, а і фунту тытуню ня купіш.

Ц—віч.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Менску.

Цэнтральны Дом Селяніна.

Рада Народных Камісараў ухваліла пастанову аб стварэньні ў Менску Цэнтральнага „Дому Селяніна“. Адчыненьне „Дому“ будзе дастасавана да дня скліканьня 5-га ўсебеларускага зьезду Саветаў. Вырашэньне практычных пытаньняў, зьвязаных з арганізацыяй „Дому“, даручана камісіі з 3 асоб.

Этнаграфічная карта Беларусі.

Наркамасьветы Беларусі падрыхтаваў да друку этнаграфічную карту Беларусі, ўложаную настаўнікам радзімазнаўства Немцавым.

Распаўсюджаньне беларускіх падручнікаў.

Паміж Наркамасьветы і Цэнтрабелсаюзам дасягнута ўмова аб распаўсюджаньні ў сельскіх мясцовась-

---

пустыні, мелі свайго бога, альбо сваіх багоў. Пераход да іншага бога, пакланеньне іншаму богу, было раўназначным здрадзе свайму народу—і жыдоўскі бог, які прамаўляў гэткім спосабам—па сутнасьці заклікаў да моцнай жыдоўскай нацыянальнай еднасьці.

Бог жыдоўскі—гэта такі бог, які зрабіў умову з Абрагамам і абяцаў яму, што „насеньне яго размножыцца, як пясок на марскім беразе“, бог гэты, як ведама, вывеў жыдоў з Ягіпту і аказаў розныя дабрадзействы свайму выбранаму народу. Вось-жа дзеля гэтых дабрадзействаў дамагаўся вернасьці і паслухмянасьці.

Іншыя народы таксама мелі сваіх багоў, якія іх баранілі і абяцалі ім перамогу над ворагамі.—Хоць трэба прызнацца, што жыдоўскі бог, бадай, што быў самым шчодрым у сваіх абяцанках, бо абяцаў свайму народу ні больш ні менш, толькі—панаваньне над усім сьветам. Бог гэты быў уясабленьнем заўзятага і уродліва-разросшагася нацыяналізму.

Усё гэта для старадаўных жыдоўскіх нацыяналістаў магло мець вялікае значэньне, але што з гэтым супольнага маем мы, сучасныя эўрапэйцы, якіх „насеньне Абрагама“ з даўных часоў цікавіць столькі-ж, як і пясок на марскім беразе, якіх ніхто з Ягіпту ня выводзіў і якія зусім ня хочуць, каб „выбраны народ“ запанаваў на зямлі і каб іншыя народы „прышлі і служылі яму“.

Паміж мноствам багоў, якія былі і ёсьць на сьвеце, бог жыдоўскі ня быў ні найлепшым, ні найразумнейшым,—вось, так сабе сярэдні бажок. Апрача таго багі таксама, як каралі і духаўнікі, падобны адзін да другога ўва ўсіх мясцох і часах. І калі-б мы ўжо абавязкова хацелі мець нейкага бога, дык чаму-ж ня можна нам абглядзець і паслухаць іншых?

Біблійная рэдакцыя гэтай запаведзі мае яшчэ штосьці іншае. Вось як напісана ў Бібліі:

„Ня будзеш мець багоў іншых, апрача мяне.
„Не рабі сабе абраза выразанага, ані якага падабенства тых рэчаў, акія ёсьць на небе ўгары і якія—на зямлі нізка і якія ў вадзе пад зямлёй.
„Не кланяйся ім і ня служы ім, бо Я Пан Бог твой, Бог зайздросны ў каханьні. які памсьціць праступкі бацькоў над сынамі ў трэцім і чацьвёртым пакаленьні тых, якія мяне ненавідзяць.
„А робячы дабрадзействы тысячам тых, якія мяне любяць і сьцерагуць запаведзяў маіх“. (Ісход, XX-3-6).

Гэта зусім выразная забарона рысаваньня, маляваньня, разьбы якіх-нібудзь фігураў зьвяроў, людзей альбо нябесных целаў. Адкуль-жа гэта паходзіць?

Ведама, што разьба і малярства заўсёды мелі вялікі ўплыў на разьвіцьцё рэлігійных формаў: багі фармавалі ў уяўленьні веруючых паводле разьбы і малюнкаў, зробленых мастакамі. Жыды-ж, як і шмат іншых качаўнікоў, самі зусім ня ўмелі маляваць, дык—толькі ад другіх маглі адтрымоўваць выразаных ці маляваных багоў, альбо іначай кажучы маглі пачытаць толькі „чужых багоў“.

Пры гэтым трэба памятаць, што жыдоўскія сьвятыя кнігі ў сучаснай сваёй рэдакцыі не старэй VI веку перад нашай эрай; рэдагавалі іх жыдоўскія сьвяшчэньнікі, якія рэлігійнай філёзофіі учыліся ад вавілонскіх мудрацоў у часе так званай вавілонскай няволі. Восьжа гэтыя сьвяшчэньнікі, хочучы распаўсюдзіць пачытаньне нявідзімага бога, а адначасна адмяжаваць жыдоў ад іншых нацыянальнасьцяў, выдалі вельмі строгія забароны ўжываньня выразаных і маляваных сьвятых. А дзеля таго, што кожная разьба і малюнак у руках някультурнага чалавека дужа лёгка магла стацца богам, жыдоўскія сьвяшчэньнікі строга забаранілі ўсялякую разьбу і малярства і гэткім чынам умацавалі мастацкую нявдатнасьць свайго народу. Гэтая забарона сярод жыдоў утрымалася да нашых дзён і ў жыдоўскіх сынагогах і дамох для малітвы няма ніякіх статуй і малюнкаў, прадстаўляючых фігуры людзей ці зьвяроў.

Характарным зьяўляецца спосаб пераконаваньня. Бог-жыдоўскі правадаўца — зусім ня кажа, што гэтыя абразы прадстаўляюць рэчы нягодныя пашаны; наадварот—ён здаецца баіцца іхнай канкурэнцыі, як заправдных багоў. Кажа толькі аб сабе, што ён „зайздросны“ і строга памсьціцца на непаслушных.

Трэба мець нявольніцкую, альбо сабачую натуру, каб пераканацца гэтымі аргумэнтамі. Цар таксама быў „зайздросны“ і таксама строга памсьціўся, але-ж гэтага не хватала, каб выклікаць да яго каханьне.

Запытаемся яшчэ, ці прававерныя хрысьціяне, якія лічаць Біблію за слова божае і дзесяці запаведзяў вучаць сваіх дзяцей, запраўды выпаўняюць гэтую запаведзь?

А чым-жа ёсьць Пан Езус, Дух Сьвяты, Маці Божая і розныя Сьвятыя, калі не багамі ў большым ці меншым значэньні?

Праўда, поўная супярэчнасьці навука аб Сьвятой Тройцы сіліцца наперакор розуму даказаць, што тры багі ёсьць адным богам, але пераканаць яна можа толькі тых, якія загадзя гатовы верыць усяму, што Царква ці Касьцёл кажуць верыць.—Таксама ў справе разьбы і малюнкаў хрысьціяне зусім не выпаўняюць гэтай запаведзі, і па ўсіх касьцёлах і царквах відаць вялізарны лік абразоў і статуй, якім аддаюць божаскую пашану.

Мы бачым, што гэтыя запаведзі вымагаюць ад нас пашаны для нейкага жыдоўска бога, які шмат тысяч гадоў назад грымеў, трубіў, страшэнна гневаўся, раз назаўсёды забараніў людзям маляваць і вырэзаваць—якога пагрозы і абяцанкі ня маюць для нас ніякага значэньня. Бачым таксама, што гэтая запаведзь не выпаўняецца нават праз тых, якія так моцна яе бароняць—а не выпаўняецца проста дзеля таго, што жыцьцё высунула новыя патрэбы і даўно перайшло да парадку дня над рэлігійна- праўнымі думкамі палестынскіх сьвяшчэньнікаў, якія жылі дзьве тысячы гадоў назад.

Гэтая запаведзь, як і ўсе іншыя філёзофскія пагляды і юрыдычныя правілы, ўтварылася ў пэўным часе і месцы і была добрай для пэўных мэтаў (у даным выпадку для нацыянальнага аб‘яднаньня жыдоў), але пасьля таго, як прайшло шмат вякоў, і ў зусім іншых варунках зрабілася перажыткам нікому нінашто непатрэбным і нічога ўжо неазначаючым.

цяў, пры дапамозе каапэрацыйнага апарату беларускіх падручнікаў.

Рэарганізацыя Беларускага Рабочага Тэхнікуму.

Наркамасьветы мае рэарганізаваць Бел. Раб. Тэхнікум. Тэхнікум будзе складацца з двох адзяленьняў: электра-мэханічнага і будаўнічага.

Беларуская арганізацыя эспэрантыстаў.

Народны Камісарыят Унутраных Спраў зарэгістраваў устаў Беларускай фэдэрацыі эспэрантыстаў Савецкіх краін.

Цэнтральным камітэтам саюзу зацьверджаны часовы склад цэнтр. к-ту фэдэрацыі: Д. Сьнежка, Клыс, Г. Райхерт, В. Дабравольскі і І. Бараноўскі. Пачтовы адрас фэдэрацыі: Менск да патрабаваньня Д. Сьнежка.

Бабруйскі павет.

Па даручэньню Бабруйскай „Хаты Беларускай Культуры і Мастацтва“ 16-га і 17-га чэрвеня г. г. я пабываў у Чырвона-Бярэскім тэхнікуме з мэтай азнаямленьня з працай беларускага гуртка „Рунь“, які быў закладзены там студэнтамі - практыкантамі Пятроўскай Сельска-Гаспадарчай Акадэміі ў 1922 г.

На сабраньні агульным сходзе пасьля кароткага дакладу аб разьвіцьці беларускага руху ў Бабруйску, аб арганізацыі і працы „Хаты“ і аб становішчы ў сучасны момант беларускага культурнага руху была ўнесена прапанова з'арганізаваць гурток, што і было зроблена. Як прыклад працы Бабруйскай „Хаты“ быў зачытан рэфэрат на тэму: „Якуб Колас—беларускі пясьняр“.

Сярод ня вельмі вялікай часткі слухачоў ёсьць шчырае жаданьне працаваць, і цяпер калі новы дырэктар ідзе насустрэчу гэтаму жаданьню, трэба спадзявацца на лепшыя вынікі ў працы. З пачатку новага навуковага году, калі ў тэхнікуме будзе выкладацца беларусазнаўства, як абавязковы прадмет, справа настаўніка-беларусаведа зьнішчыць варожыя адносіны з боку часткі слухачоў. N.

Допісы.

З Амэрыкі.

Нарада беларусаў.

(Ад нашага карэспандэнта).

У Чыкаго 13 ліпня г. г. адбылося паседжаньне сяброў Рады Беларускага Народнага Камітэту і сяброў Цэнтральнага Камітэту Беларускага Народнага Таварыства ў Злучаных Штатах і Канадзе, ў памяшканьні апошняга. На гэтым паседжаньні выясьнілася патрэбнасьць распачаць у большым размеры агітацыйна-арганізацыйную акцыю ў другіх штатах. Грам. А. Змагару даручаны: Нью-Іорк, Нью-Джорзі, Пэнсыльванія і Мічыган. Чыкаго і Ілльнойс—грам. Жукаву і Міхайлоўскаму, Нордвэстэрн грам. Вялічку і Власену. Справы фінансавыя і помач Бацькаўшчыне ўзложана на грам. Лукашэвіча, Рамановіча і Ліхашу. Другой справай разглядалася аб Беларускім Конгрэсе. Выпрацавана дэталічная праграма для Конгрэсу і модус прадстаўніцтва. Затым былі заслуханы даклады аб становішчы Савецкай і Заходняй Беларусі. Пастаноўлена ў першую чаргу аказываць матар'яльную помач толькі Заходняй Беларусі ў ея змаганьні за сваё вызваленьне.

К. П.

З Літвы.

Выстаўка Беларускага друку.

У памяшканьні Міністэрства Беларускіх спраў у гадаўшчыну апавешчаньня незалежнасьці Беларусі была ўладжана выстаўка беларускага друку. Выстаўка мела аддзелы: старадрукі, популярна-навуковы і школьны аддзел, аддзел рэлігійных друкаў, поэзія і бэлетрыстыка, пэрыядычныя друкі і часопісі, агітацыйная літэратура, сцэнічныя творы і беларуская песьня, літэратура аб Беларусі. Выстаўка займала 3 сьвятліцы, экспанатаў было звыш 1.000 нумароў. Асаблівую ўвагу зьвярталі старыя, пабеларуску пісаныя, граматы на пэргаманце, тры з якіх мелі подпісы караля Жыгімонта-Аўгуста, адна, пісаная канстантынопальскім патрыярхам Іерэміем у 1582 годзе, мела подпіс патрыярха пагрэцку; факсыміле аўтографу княгіні Ульяны віцебскай Ольгердовай і мн. інш. Выстаўка ўладжана была пераважна кнігазбору В. Ластоўскага па ініцыятыве А. Цьвікевіча, працай В. Ластоўскага і У. Пракулевіча. Выстаўка выклікала зацікаўленьне літоўскага грамадзянства, асабліва культурных працаўнікоў як то: профэсуры Літоўскага Унівэрсытэту, культурных установ і літэратурных асоцыяцый. Часьць экспанатаў далі на выстаўку проф. Вольтэр, грам. М. Біржышка і Ковенскі Меставы Музэй.

БІБЛІЯГРАФІЯ.

Казкі Ганс—Хрыстыян Андэрсэн.

Вышлі у сьвет пад Рэдакцыяй Власта. Выданьне Міністэрства Беларускіх Спраў у Літве. Коўна. У акладцы. Зьмест: Салавей. Брыдкае качане. Сон. Маці. Каралеўская вопратка. Якая-ж тут сумлеўка. Гордая іголка. Пяро і каламар. Куфар самалёт. Казкі выданы на добрай паперы фарматам 4° 64 странічкі. Як па мове, так і па зьнешнему выгляду „казкі“ робяць дужа добрае ўражаньне.

С. Кашчана. Адстаяў (апавяданьне). Беласток, Друкарня Сполка. 8° 22 стр. браш. С. К—а. Дагадаўся (апавяданьне). 8° 15 стр. браш.

Аб усім.

Ядуць сабачыну.

На лодзінскім рынку зьявілася ўжо ў прадажы сабачына ў такім ліку, што Лодзінскае ваяводзтва прымушана было выдаць спэцыяльныя правілы, рэгулюючыя продаж і ўжываньне **сабачага мяса**.

Вось гэты цікавы дакумант, характарызуючы „буржуазны рай“:

1) Сабакі, прызначаныя па консумпцыю падлягаюць урадоваму абсьледаваньню перад разьнёю і пасьля разьні.

2) Сабачыя вантробы ні ў якім выпадку ня можна лічыць здатнымі да ежы.

3) На мясе, прыгодным для ежы, ставіцца спэцыяльня пячатка „сабака“.

Гаспадарскія парады.

Як разводзіць сьвіней.

Нашы сяляне шмат разводзяць сьвіней любяць гэту справу, але ведаюць яе нязусім добра. Вось якія недахваты нашага свінаводзтва: а) благія хлявы, з прычыны чаго свіньні часта прастуджаваюцца, хварэюць і дохнуць, б) благі гатунак сьвіней, якія даюць многа касьцей, мала мяса і сала, марудна растуць, марудна выкармліваюцца, в) нашыя сяляне ня ўмеюць правідлова разьбіраць заколатую сьвіньню, ня ўмеюць зрабіць з сьвіньні ў поўнай меры добры тавар і збываць яго і г) самае большае няшчасьце нашага сьвінаводзтва гэта пошасныя хваробы; ад. іх кожны год шмат сьвіней здыхае.

Хлявы трэба рабіць цёплыя, сухія са свежым паветрам, часта бяліць вапнай, сьвіней абавязкова трэба трымаць у чыстаце, парасят часта мыць.

Дзеля паляпшэньня гатунку добра злучаць нашую простую сьвіньню з ангельскімі кнурамі іоркшырскага і тэмварскага гатункаў. **Іоркшыры**—гатунак буйны; выкармленыя дасягаюць да 20 — 25 пуд. жывой вагі. **Тэмварсы**—крыху меншыя, але лепш вытрымліваюць нашы цяжкія варункі. Добры яшчэ гатунак нямецкі — **майскараўскі**: вельмі пладлівыя і скорасьпелыя; гадовая сьвіньня ўжо паросіцца.

Усе тыя прыбыткі, якія пападаюць у кішані скупшчыкаў і гарадзкіх кілбаснікаў, маглі-б заставацца ў руках сялян і гарадзкіх спажыўцоў, але дзеля гэтага ўся справа забою і разьбіраньня сьвіней павінна быць арганізована і адбывацца па каапэрацыйных заводах. Такі каапэрацыйны сьвінабойны завод быў ужо адчынены перад пачаткам вайны ў Расеі сібірскім саюзам маслабойных супалак. Колатыя сьвіньні на гэтым заводзе разьбіраліся па ангельскаму густу і адразу адпраўляліся ў Англію, галоўным чынам, для ангельскіх спажывецкіх таварыстваў і саюзаў. У нас за гэту справу варта ўзяцца цэнтральным каапэрацыйным установам.

З пошаснымі хваробамі ў сьвіней вэтэрынары цяпер ўжо дашлі як змагацца—яны прышчэпкамі забіваюць хваробу, як, прыкладам, дзецям шчэпяць воспу.

Наша пошта.

Грам. М. Т. Пісьмо Вашае адтрымалі. Шчыра дзякуем за парады, з якіх пастараемся выкарыстаць. Не адмоўце напісаць карэспандэнцыю аб тамашнім жыцьці-быцьці.

Курс на грошы.

Варшава 7 жніўня.

(Афіцыяльна).

Даляры	235.000
Нямецкая марка	0,03
10 руб. золатам	1.420.000

Сэкрэтарыяты Беларускага Пасольскага Клюбу.

1) **Вільня**, Віленская вул. 12, кв. 6.
2) **Ліда**, 1 1 Слабодка 8.
3) **м. Глыбокае**, Дзісьненскага пав. вул. Сенкевіча 46.
4) **Жодзішкі**, Сьвянцянскага павету кс. Годлеўскі.
5) **Наваградак**, Вялікі Рынак 14.
6) **Нясьвіж**, Альбянская 28.
7) **Столбцы**, Шпітальная 22.
8) **Горадна**, Мастовая 9.
9) **Бельск**, Замкавая вул. 3, кв, 1
10) **м. Саколка**, Горадзенская вул. 34.
11) **м. Кляшчэлі**, Бельскага павету.
12) **м. Крынкі**, Горадзен. павету, Горадзенская вул. 34.
13) **Пружаны**, Вуліца кс. Буткевіча, 16.
14) **Беласток**, Нова-Варшаўская вул. № 83.

Беларускі Пасольскі Клюб, Варшава, Вейская вул. Сойм.

Рэдактар-выдавец Я. Лагіновіч.

Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.